

En dag i Ivan Dentistovitsjs liv

En odontologisk fabel, fritt etter Solsjenitsyn, og i all enkelhet nedtegnet av tannlege Leidulf Hafsmo

«Dessuten», sa komissæren, «er søknaden skrevet på ureglementert papir med alt for bred marg. Den må skrives om igjen, og leveres her på forværelset om en uke».

Ivan Dentistovitsj satt i forværelset til direktøren for Gulag Odontologskij og fingret nervøst med munnbindet, som han hadde tatt av seg og som han nu tvinnet rundt og rundt til et tynt bånd, mens hendene skalv lett og en svettperle piplet frem på høyre tinning. Han følte at han ville sprenges. Han hadde nettopp levert til direktørens 1. kommisær for tjenestlige anmodninger sin søknad om benådning etter 38 års soning i Gulag Odontologskij, eller som de andre innsatte med besk humor kalte det: «Pensjonssøknaden». Stemningen i det spartansk utstyrte rommet var for-tettet. Den tynne, asketisk antrukne kvinnelige komissæren, med håret stramt satt opp i en knute i nakken og med tverrklippte og reglementert ulakkerte negler trommet rytmisk med fingrene mot bordplaten mens hun holdt Ivan Dentistovitsjs håndskrevne søknad (Gulaget hadde bare en PC, og den befant seg på kontoret til visedirektøren) på armlengdes avstand mens hun vurderte førsteintrykket av søknaden.

Det fantes regler for hvordan en slik søknad skulle skrives. Ivan Dentistovitsjs holdt åpenbart ikke mål enda.

Ivan Dentistovitsj var født i landlige omgivelser flere år før Moskva-prosesene, og hadde vokset opp på kolkhoset «Heroiske mødre» der han allerede som syvåring fikk ansvaret for svineavdelingen, underavdeling smågris. Det vil

være kjent at ved en viss alder må smågrisenes melketenner trekkes ut for ikke å skade morens patter, og dette ble Ivan Dentistovitsjs særlige ansvarsområde: Smågrisers melketenner.

Ivan Dentistovitsj trivdes i begynnelsen. Han var utstyrt med en viss lyrisk åre, noe som ga seg utslag i at han i ledige stunder tok til å sysle med små rim og regler til grisens ære. Like før utbruddet av 2. verdenskrig fikk han således antatt sitt første lille dikt i Kom-somolskaja Pravda. Det var en uanselig affære på to-fotet jambe og inneholdt en del nødrim, men ble likevel godt motatt i agrare kretser. Det hadde tittelen «På grisens vinger» og ble belønnet med et symbolsk honorar på tjue kopek. Nå var Ivan Dentistovitsjs skjebne endelig beseglet: Smågrisers melketenner og lyrikk. Det skulle komme til å prege hele hans livsløp, og til sist bli hans bane.

Da andre verdenskrig var over var Ivan Dentistovitsj tenåring, og allerede ansett som meget lovende i enkelte kretser, og i andre kretser betraktet som skrulling. Han var imidlertid tro mot det som han oppfattet som sitt kall, og fortsatte å dyktiggjøre seg (trodde han) innen de områder som han hadde blitt ført inn i allerede som sjuåring. Ved 25-årsalderen sto han således noenlunde bra rustet for et aktivt yrkesliv. På den spartanske veggen hang hans autorisasjon, og rett som det var slang Ivan Dentistovitsj forbi dokumentet på veggen, og leste ikke uten en viss stolthet: «Komiteen for svinehold autoriserer ham herved, og han har gitt løfte om

å utøve sin virksomhet slik som ære, samvittighet og landets lover krever.»

Etter en freelance-periode på ca. 17 år der han utvidet arbeidsområdet til også å gjelde voksne svin, ble han så head-huntet av direktøren for Gulag Odontologskij og anmodet om å søke en ledig stilling som distriktsrøkter. En uke senere var han offentlig funksjonær. Tjuen offentlige år lå nå foran ham, og Ivan Dentistovitsj var fornøyd. Det skulle ikke komme til å vare så alt for lenge.

Det hele begynte med at han ble uttatt til å representere Gulag Odontologskij under en fredsbevarende ekspedisjon i Midt-Østen, og for første gang i sin karriere oppdaget Ivan Dentistovitsj at det var i en verden, og ikke bare i en kolkhos han levde. Han fikk erfare problemstillinger han ikke hadde drømt om eksisterte, og hans globale horisont fløt utover fra kolkhos-tankegangen og åpnet for visjoner av til dels sjokkartet karakter. Etter endt oppdrag følte Ivan Dentistovitsj seg forvirret og sjelelig opphetet. For å motvirke dette tok han derfor to års permisjon og søkte mot de arktiske strøk, der han fant sysselsetting på 77 grader nord, i nærheten av Barentsburg der han bodde i igloo og henga seg til kald kontemplasjon.

Han følte at han hadde gjennomgått en metamorfose. Som jernet i smia var han blitt rødglødet i Midt-Østens glohete esse, smidd og omformet av vyer og visjoner, og så fresende avkjølt og formet for godt i polar-havets kalde favntak. Tilbake i Gulag Odontologskij fortsatte Ivan Dentistovitsj sin dont

som før. Intet merkbart kom til syne overfor omverdenen, men i hans indre hadde en ny bevissthet dukket opp: Han var ikke ansatt i Gulaget, men innsatt. Dagene hopet seg umerkelig opp over hans hode, og nettene ga utløp for en slags welt-schmerz han ikke hadde erfart tidligere. Han begynte å fable om å skrive søknad om benådning eller Anmodning om Frigivelse med Pardon (også kalt avtalefestet pensjon eller AFP), og en sen oktober natt rev Ivan Dentistovitsj et blankt ark ut av sin kladdebok for lettere poesi og skrev med skjelvende hånd: «Undertegnede Ivan Dentistovitsj søker herved ydmykt om benådning etter 38 år med...» etc.

Og nå satt han her foran direktørens 1. kommissær for tjenestlige anmodninger og tvinnet sitt munnbind mens svetten piplet frem på pannen. Søknaden

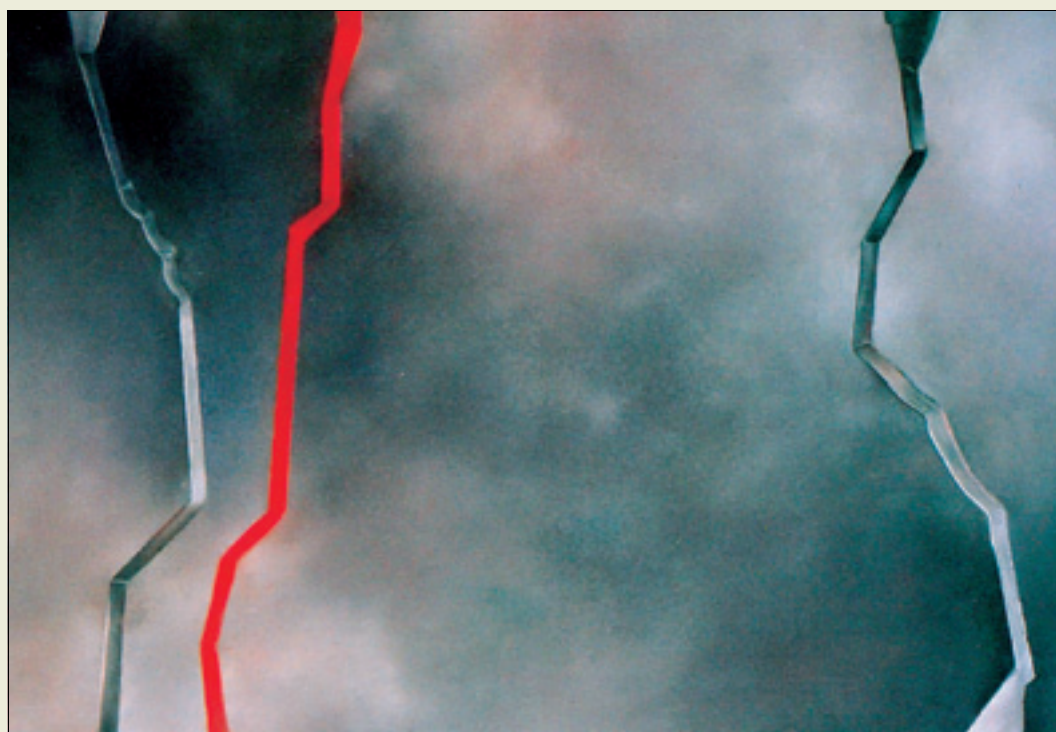
hans var foreløpig avvist av formelle grunner: Han hadde brukt ureglementert papir og altfor bred marg. Ivan Dentistovitsj vaklet ut av glassdøren. Han kjente svien av blikket til et ti-talls apparatsjiks som fulgte ham ut av synsvidden. Han sjanglet nedover Kalinin Prospekt, dreide inn i Lermontov-gaten og videre inn i et smug som endte i en bakgård. En uthusdør sto på gløtt. Ivan Dentistovitsj trengte hvile og vaklet inn gjennom døren og seg ned på en høyballe i hjørnet og snuste inn en merkelig, men likevel velkjent odor. Han hadde havnet i et grisehus.

Ringene var sluttet. Han var tilbake der han begynte. I tre timer satt han der og så på et ti-talls smågriser som vrimlet rundt sin mor mens en strofe av Gustav Frøding rant gjennom hans hode: «Gud for inn i et svin, och sådan

blev människan til» og mens brokker fra Jung, Spinoza og Kierkegaard om «Das ursprüngliche» raste sprangvis gjennom hjernen og mens duften av grisemøkk kilte i hans nesebor, fattet Ivan Dentistovitsj sitt livs beslutning: Han gikk hjem til sin hybel med spenst i gangen og med et underlig forklaret lys i øynene. På en lånt PC og på korrekt A4-ark skrev han med reglementert marg-bredde:

«Undertegnede Ivan Dentistovitsj søker herved ydmykt om å bli overført fra Gulag Odontologskij til kolkhoaset «Heroiske mødre», svineavdelingen, underavdeling smågris, for å forsøke om igjen».

En dag i Ivan Dentistovitsj liv var over. Ingen så ham siden.

«Liten ubalanse». Pastell, 70 × 100, 2006. Tannlege Ruth Broen.